

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023- Valtioneuvosto

**ESITYS SAAMENKIELISEN OPPIMATERIAALIN VALMISTAMISEKSI,
SAAMELAISOPETUKSEN KEHITTÄMISEKSI JA SAAMELAISTIEDON
LISÄÄMISEKSI OSOITETTAVIKSI VALTIONAVUSTUKSIKSI
VALTION TALOUSARVIOSSA 2015**

Saamelaiskäräjät esittää kunnioittavasti, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan talousarviossa osoitetaan saamenkielisen oppimateriaalin valmistamista, saamelaisopetuksen kehittämistä ja saamelaistiedon lisäämistä varten koulussa yhteensä 1.300.000 euroa, josta

- 1.000.000 e uusien saamenkielisten oppimateriaalien valmistamiseen sekä jo julkaistujen oppimateriaalien päivittämiseen uusien opetussuunnitelman perusteiden ja tuntijaon mukaisiksi pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä esi- ja perusopetusta sekä lukio- ja ammatillista koulutusta varten;
- 150.000 e saamelaisopetuksen kehittämiseen siten, että se vahvistaa koulun mahdollisuuksia saamen kielen elvyttämisessä saamelaisten kotiseutualueella ja muualla maassa ja parantaa opetuksen saavutettavuutta valtakunnallisesti, ja
- 150.000 e tiedon lisäämiseksi alkuperäiskansa saamelaisista valmistamalla oppimateriaalia suomen- ja ruotsinkielisen opetuksen käyttöön.

Viittaamme Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan, jossa todetaan mm. seuraavasti: *"Saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä kehitetään. - - - Toteutetaan saamen kielen elvyttämisohjelman toimenpiteet ja turvataan tähän tarvittavat resurssit. Tavoitteena on luoda pysyvä toimintamalli saamen kielen elvyttämiseksi yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa."* (4. Oikeuspolitiikka, sisäinen turvallisuus ja maahanmuutto, s. 25)

Viittaamme lisäksi Euroopan neuvoston ministerikomitean Suomen viranomaisille antamiin suosituksiin saamenkielisen koulutuksen vahvistamiseksi erityisesti kehittämällä tätä koskevan järjestelmällisen politiikan, tukemalla erityisesti inarin- ja koltansaamen kieliä sekä suosituksiin tietoisuuden ja sen myötä suvaitsevaisuuden lisäämiseksi Suomen alueellisia tai vähemmistökieliä ja niitä edustavia ryhmiä kohtaan (RecChL(2012)2, RecChL(2007)7, RecChL(2004)6, RecChL(2001)3).

**1) VALTIONAVUSTUS SAAMENKIELISEN OPPIMATERIAALIN
VALMISTAMISEEN**

Perusteluina saamenkielisen oppimateriaalin valmistamiseksi osoitettavan valtionavustuksen korottamiselle esitämme seuraavaa:

Saamelaiskäräjien tehtävänä on tuottaa materiaaleja saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen tarpeita varten *eri koulutusasteille pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä*. Saamenkielisten oppimateriaalien tuottaminen ei ole kaupallisesti kannattavaa toimintaa, joten oppimateriaalien tuottaminen on täysin riippuvainen valtion avustuksista.

Oppimateriaalitarpeet ovat kasvaneet pysyvästi saamenkielisen opetuksen vakiintumisen seurauksena kotiseutualueella. Pohjoissaamenkielinen opetus kattaa jo nykyisellään kaikki

perusopetuksen oppiaineet vuosiluokilla 0-6 ja myös valtaosan peruskoulun ylempien vuosiluokkien lukuaineista. Inarinsaamenkielinen perusopetus on käynnistynyt 2000-luvun alussa onnistuneen kielipesätoiminnan ansiosta ja kattaa vuosiluokat 0-6. Opetusta pyritään nyt lisäämään siten, että se kattaa jatkossa yhä useammat oppiaineet myös vuosiluokilla 7-9. Inarinsaamenkielisiä on toiminnassa jo yhteensä kolme ja inarinsaamenkieliseen opetukseen tulevien oppilaiden määrä tulee kasvamaan. Koltansaamenkielinen kielipesätoiminta käynnistyi syksyllä 2008. On odotettavissa, että myös koltansaamenkielinen opetus lisääntyy ja sen myötä myös koltansaamenkielisten perusopetuksen materiaalien tarve. Saamen kielen opetus on alkanut myös etäyhteyksiä käyttävänä opetuksena, mikä tulee kasvattamaan digitaalisten oppimateriaalien tarvetta. Tällä hetkellä suurin puute on inarin- ja koltansaamenkielisistä sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen materiaaleista.

Opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen on käynnistynyt ja valtioneuvosto on hyväksynyt perusopetuksen uuden tuntijaon (Suomen säädöskokoelma 422/2012). Uusien perusteiden ja tuntijaon mukaiset opetussuunnitelmat on tarkoitus ottaa käyttöön syksyllä 2016. Tämä lisää tarvetta uudistaa myös saamenkielisiä oppimateriaaleja. Niukoista resursseista johtuen monet saamenkieliset materiaalit ovat jo nyt vanhentuneita. Oppimateriaalien päivittämistä ja uudistamista varten tulee valtion avustusta lisätä. Vanhentuneiden oppimateriaalien käyttämien on ongelmallista sekä pedagogisesta että opetuksen uskottavuuden näkökulmasta. Heikko oppimateriaalitalanne voi osaltaan vaikuttaa siihen, valitsevatko esi- ja perusopetukseen tulevien lasten vanhemmat saamen kielen lastensa opetuskieliksi. On myös huomattava, että uusi perusopetuksen tuntijakoasetus muuttaa aiemmin voimassa olleita luonnontieteellisten aineiden nivelkohtia, joiden mukaisiksi myös saamenkieliset oppimateriaalit tulisi uudistaa.

Oppimateriaalien tekninen kehitys tuo uusia vaatimuksia myös saamenkielisten oppimateriaalien valmistamiseen. Uutta teknologiaa hyödyntävien materiaalien valmistamiseen tulisi panostaa voimakkaasti. Etenkin ääntä, kuvaa, videoita ja animaatiota hyödyntävät materiaalit ovat tehokkaita äidinkielen, vieraan kielen ja saamenkielisessä opetuksessa.

Kaunokirjallisuus on yksi äidinkielen opetuksen kivijaloista. Oppilaat tarvitsevat runsaan kirjallisuusvalikoiman oman äidinkieltensä kehittämiseksi ja vahvistamiseksi. Saamenkielistä kirjallisuutta on hyvin vähän. Yhtenä syynä on se, että saamenkielistä kaunokirjallisuutta tuetaan vähän. Tämä puute tulisi ottaa huomioon saamenkielisessä oppimateriaalituotannossa siten, että julkaistaan saamenkielistä kirjallisuutta ja käännetään sopivaa kaunokirjallisuutta saamen kielelle (klassikot, nobelkirjailijat, uusi kotimainen jne.). Oppimateriaalimäärärahaa tuleekin lisätä siten, että äidinkielen ja kirjallisuuden oppiainetta varten voidaan tuottaa saamenkielistä kaunokirjallisuutta.

Saamenkielisen opetuksen yksi keskeinen osa on *kielenhuolto- ja terminologiatyö*. Saamen kieli pienenä vähemmistökielenä on aivan eri tavalla vaarassa kuihtua ja menettää kielelliset erityispiirteensä valtakielten vaikutuksen alla. Tämän vuoksi saamenkielisen oppimateriaalituotannon yksi tärkeä osa on oppimateriaalien kielentarkastus, kielenhuolto ja terminologiatyö.

Erityisesti pohjoissaamen osalta työtä tulee tehdä yhdessä Norjan ja Ruotsin saamenkielisestä opetuksesta vastaavien tahojen kanssa. Nykyisellä määrärahalla ei ole mahdollista panostaa riittävästi oppimateriaalien kielenhuoltoon ja terminologiatyöhön. Suomenkieliseen opetukseen verrattuna saamenkielinen opetus on varsin nuorta ja esimerkiksi eri oppiaineisiin liittyvää terminologiaa joudutaan jatkuvasti kehittämään ja tarkistamaan. Saamenkielisten oppimateriaalien valmistustyötä tulee kehittää ja tehostaa varaamalla riittävästi resursseja kielenhuoltoon ja

terminologiatyöhön. Pohjoissaamen osalta tätä työtä tehdään yhdessä Norjan ja Ruotsin vastaavien toimijoiden kanssa.

Saamen kielen elvyttämisen toimenpideohjelmaa valmistellut työryhmä esittää raportissaan (OKM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:7, ehdotus 6), että saamenkielisten oppimateriaalien valmistamista varten osoitettu määräraha korotetaan 800.000 euroon vuoteen 2016 mennessä. Saamelaiskäräjät esitti lausunnossaan kielenelvytystyöryhmän raportista, että määräraha korotetaan 1.000.000 euroon.

Edellä esitetyn perusteella saamelaiskäräjät esittää, että valtion tulo- ja menoarviossa vuodelle 2015 saamenkielisten oppimateriaalien valmistamista varten osoitetaan yhteensä 1 000 000 euroa. Summa jakautuu eri kielten ja toiminta-alojen mukaan seuraavasti:

Pohjoissaamenkieliset materiaalit	300.000 euroa
Inarinsaamenkieliset materiaalit	300.000 euroa
Koltansaamenkieliset materiaalit	300.000 euroa
Kielenhuolto- ja terminologiatyö	40.000 euroa
Opetusta ja kielenelvytystä tukevat lisämateriaalit	60.000 euroa

2) VALTIONAVUSTUS SAAMELAISOPETUKSEN KEHITTÄMISEEN

Saamelaisopetusta on kehitetty oppivelvollisuuskoulussa ja toisella asteella 1970-luvun alusta lähtien, jolloin Suomi siirtyi peruskoulujärjestelmään. Saamen kielellä ja saamen kielessä annettu opetus on vakiinnuttanut asemansa saamelaisten kotiseutualueella ja opetuksen asemaa on kehitetty kaikissa peruskouluajan lakiuudistuksissa. Opetuksen vakiintumiseen kotiseutualueella ovat vaikuttaneet erityisesti vuonna 1998 säädetyt perusopetuslain opetuskieltä koskeva säännös (21.8.1998/628, 10 §) ja saamenkielistä ja saamen kielen opetusta koskeva erityinen rahoitussäännös (21.8.1998/635, 43 §), joka sisältyy myös voimassa olevaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin (29.12.2009/1705, 45 §).

Saamelaisopetuksen toimintaympäristö on kuitenkin 2000-luvulla muuttunut ratkaisevasti. Suuri muutos on mm. saamelaisväestön poismuuttoa kotiseutualueelta seurannut opetuksen saavutettavuuden merkittävä heikentyminen. Opetuksen kokonaisuuden näkökulmasta tilanne on kaksijakoinen. Saamelaisten kotiseutualueella opetustilanne on kehittynyt myönteisesti ja sen saavutettavuus on hyvä. Valtaosa perusopetusikäisistä saamelaisoppilaista ja toisen asteen saamelaisopiskelijoista jää kuitenkin kokonaan oman kielensä opetuksen ulkopuolelle voimassa olevien säännösten seurauksena, toisin sanoen seurauksena siitä, että he asuvat saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.

Saamelaiskäräjien toimintaohjelmassa vuosille 2012-2015 todetaan, että Suomen saamelaisista jo noin 65% asuu saamelaisalueen ulkopuolella (yhteensä 6460 henkilöä, joista 653 ulkomailla). Alle 45-vuotiaista saamelaisista 67% ja alle kymmenenvuotiaista saamelaislapsista yli 70% asuu saamelaisalueen ulkopuolella. Saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella saamen kielen opetuksen oppilasmäärä, joka on muutenkin huomattavan pieni, on laskenut edelleen edellisestä lukuvuodesta (-5, ollen 39).

Saamelaisten kotiseutualueella puolestaan on ongelmia saamenkielisen opetuksen toteuttamisessa perusopetuslaissa edellytetyn säännöksen mukaisesti. Yhtenä syynä tilanteeseen on puute saamenkielisistä opettajista, joka koskee kaikkia saamen kieliä, mutta kipeimmin koltansaamen kieltä. Lisäksi kotiseutualueella on tarvetta saamenkielisen kielikylpyopetuksen käynnistämiseen koulussa, joka tarve on seurausta mm. varhaiskasvatuksessa käynnissä olevasta saamen kieltä elvyttävästä

kielipesätoiminnasta. Perusopetuslaki sallii kielikylpyopetuksen aloittamisen ja asia on koulutuksen järjestäjien päätösvallassa.

Uusien opetusmenetelmien käyttöönottoon kouluissa liittyy kuitenkin paljon epävarmuutta, jota lisää se, ettei suomalaisen opettajakoulutuksen suorittaneilla opettajilla ole erityistä osaamista kielikylpymenetelmästä eikä menetelmistä saamea toisena kielenään oppivien lasten kielelliseksi tukemiseksi. Vaarana on, että epävarmuutta tuntevat vanhemmat valitsevat saamenkielisessä kielipesässä äidinkielenomaisen kielitaidon saaneen lapsensa opetuskieleksi suomen kielen ja varhaiskasvatuksessa toteutunut menestyksellinen kielen oppiminen katkeaa. Joissakin kouluissa on myös koettu ongelmalliseksi saamea toisena kielenään oppivien lasten sijoittaminen äidinkielisten kanssa samoihin saamenkielisiin opetusryhmiin.

Saamelaiskäräjät katsoo, että jokaisella saamen kielipesästä kouluun tulevalle lapsella on oikeus saada opetusta omalla kielellään ja kielitaitoaan vastaavassa ryhmässä.

Saamenkielistä opetusta annetaan kuluvana lukuvuonna saamelaisten kotiseutualueella ja opetuksen piirissä on yhteensä 170 (+16) perusopetuksen oppilasta ja 3 lukion opiskelijaa (+3). Saamen kielen aineopetusta annetaan yhteensä 379 perusopetuksen ja lukion oppilaalle. Yhteensä saamen kielen tai saamenkielistä opetusta koko maassa saa 552 perusopetuksen oppilasta ja lukio- opiskelijaa.

Tilanteen korjaaminen edellyttää poliittisia ratkaisuja ja muutoksia sekä opetuksen toiminnalliseen että rahoituslainsäädäntöön, joista saamelaiskäräjät on lausunut toisissa yhteyksissä.

Valtion talousarvioon liittyen saamelaiskäräjät esittää, että sille osoitetaan 150.000 euroa saamelaisopetuksen kehittämistehtäviin saamelaisten kotiseutualueella ja muualla maassa. Ehdotetuilla resursseilla on tarkoitus 1) luoda yhteyksiä, kartoittaa tilannetta ja tiedottaa saamen kielen opetusmahdollisuuksista kotiseutualueen ulkopuolella asuville vanhemmille ja koulutuksen järjestäjille sekä edistää etäyhteyksiä käyttävän opetuksen aikaansaamista kotiseutualueelta muualle maahan; 2) järjestää tiedotus- ja koulutustilaisuuksia kielikylpyopetuksesta, avustaa koulutuksen järjestäjiä kielikylpyopetuksen käynnistämässä ja avustaa vanhempia saamaan tietoa kielen oppimisesta ja koulun mahdollisuuksista kielen elvyttämistyössä; 3) palkata määräaikainen työntekijä hoitamaan tässä mainittuja tehtäviä.

3) VALTIONAVUSTUS TIEDON LISÄÄMISEKSI ALKUPERÄISKANSA SAAMELAISISTA

Suomen kouluissa opetetaan hyvin vähän saamelaisista, mikä on johtanut mm. saamelaisia koskevien topeliaanisten mielikuvien vankkaan säilymiseen uusien sukupolvien ajattelussa. Väärien mielikuvien ylläpitäminen aiheuttaa suvaitsemattomuutta ja ymmärtämättömyyttä ryhmien välillä ja vaikeuttaa saamelaisten asemaa yhteiskunnassa.

Voimassa olevat opetussuunnitelman perusteet, joita koskeva uudistustyö on käynnissä, edellyttävät kuitenkin, että opetuksessa otetaan huomioon saamelaiset Suomen alkuperäiskansana. Lausuma on yleisellä tasolla, eikä se ole johtanut saamelaisia koskevan tiedon lisääntymiseen eri oppiaineiden oppikirjoissa. Monet koulut sen sijaan kysyvät saamelaiskäräjiltä materiaalia, joka olisi helposti sovellettavissa eri oppiaineiden opetukseen eri luokka-asteilla. Erityisesti suomalaisia kouluja varten valmistettua oppimateriaalia ei kuitenkaan ole ja sen tarve on ilmeinen. Saamelaiskäräjien internet-sivuilla julkaistaan Oktavuolta-nimistä saamelaista temaleh-

teä, jonka käyttö on laajaa, mutta jonka sisältöjä ei kuitenkaan ole sovitettu suoraan eri oppiaineiden opetukseen.

Saamelaiskäräjät esittää, että sille osoitetaan 150.000 euroa saamelaisten historiaa ja perinteitä, saamelaista kulttuuria, saamen kieliä, modernia saamelaisyhteisöä ja sen toimintaa osana maailmanlaajuisista alkuperäiskansojen yhteisöä kuvaavan suomenkielisen oppimateriaalin valmistamiseen Suomen kouluja varten. Ehdotetuilla resursseilla on tarkoitus

1) kattaa materiaalin valmistamisen käsikirjoitus-, kuvitus-, toimitus-, taitto- ja painatus- sekä digitaalisen materiaalin kustannukset ja 2) palkata tehtävää varten määräaikainen työntekijä ja asettaa hanketta suunnitteleva ja toteuttava opetuksen asiantuntijatyöryhmä.

Valmistettavan oppimateriaalin tulisi olla sellaista, että sitä on helppo soveltaa eri oppiaineiden opetukseen. Tärkeitä oppiaineita tässä suhteessa ovat historia ja yhteiskuntatieto, maantiede, luonnontieto, musiikki ja äidinkieli ja kirjallisuus. Viimeksi mainitun oppiaineen sisällöissä käsitellään suomen kielen lisäksi myös muita kieliä, niiden käyttöä ja uhanalaisuutta ja asemaa erilaisten ryhmien äidinkielinä. Saamelaiskäräjät katsoo, että saamelaistietoa tulee olla helposti sellaisten koulujen ja opettajien saatavilla, jotka haluavat sisällyttää sitä aine- tai teemaopetukseensa. Tiedon oman alkuperäiskansan historiasta, perinteistä ja asemasta suomalaisessa ja pohjoismaisissa yhteiskunnissa tulee kuulua suomalaiseen yleissivistykseen.

Esityksestä päätti saamelaiskäräjien kokous 19.06.2013.

Juvvá Lemet/ Klemetti Näkkäläjärvä
Puheenjohtaja

Kia Heikka Hanho/ Hannu Kangasniemi
Oppimateriaalisihteeri

Gáppe Piera Jovvna Ulla/ Ulla Aikio-Puoskari
Koulutussihteeri

Tietoja saamelaiskäräjien julkaisemista oppimateriaaleista www.samediggi.fi > julkaisut
Suomalaisille kouluille tarkoitettu Oktavuolta-nettilehti: www.samediggi.fi > oktavuolta
Lisätietoja oppimateriaaliasioista: Hannu Kangasniemi, hannu.kangasniemi@samediggi.fi
Lisätietoja muista koulutusasioista: Ulla Aikio-Puoskari, ulla.aikio-puoskari@samediggi.fi

LIITE:

Saamelaiskäräjien kokouksen 21.3.2013 hyväksymä saamenkielisen oppimateriaalin pitemmän aikavälin tuotantosuunnitelma

TIEDOKSI:

Opetushallitus
Koulutus- ja oppimateriaalilautakunta
Lapin aluehallintovirasto

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÁÁ'MTE'G'G
SAAMELAISKÄRÄJÄT

SKUVLEN- JA OAHPPAMATERIÁLADOAIMMAHAT
KOULUTUS- JA OPPIMATERIAALITOIMISTO

Saamenkielisten oppimateriaalien tuotantosuunnitelma vaalikaudelle 2013 – 2016

Saamenkielisten oppimateriaalien tuottamista varten on valtion talousarviossa myönnetty viime vuosina noin **290.000 euroa**. Nykyisiin tarpeisiin nähden määräraha ei vastaa todellista materiaalitytarvetta ja keskeisenä tavoitteena vaalikaudella on *määrärahan korottaminen tasolle, joka paremmin vastaa lisääntyntä oppimateriaalitytarvetta*. Inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielisten materiaalien valmistamista varten eri koulutusasteille tarkoitettua **valtionavustusta tulee korottaa 1.000.000 euroon**, kuten saamelaiskäräjät lausunnossaan elvytystyöryhmän esityksestä arvioi.

Materiaalien kysyntä on lisääntynyt saamenkielisen **opetuksen lisääntymisen ja monipuolistumisen** myötä. Erityisesti inarinsaamenkielinen opetus on lisääntynyt eri oppiaineissa ja luokka-asteilla ja myös inarinsaamen vieraankielen opetus on lisääntynyt. Odotettavissa on että koltansaamenkielinen ja koltansaamen kielen opetus **tulevat** lisääntymään kielipesätoiminnan tuloksena. Uudet opetusmenetelmät kuten etäopetus ja uudet opetusvälineet luovat haasteita myös saamenkielisten materiaalien tuottamiseen kaikilla saamen kielillä.

Saamenkielisten oppimateriaalien tuottaminen ilman valtion rahoitusta on mahdotonta niiden pienen levikin vuoksi. Opetusministeriö onkin siten päätöksillään vastuullinen saamenkielisten oppimateriaalien tuottamisen resursseista Suomessa.

Oppimateriaalien valmistamisessa sisällöllisenä tavoitteena on tuoda esiin, vahvistaa ja kehittää saamen kieliä ja kulttuuria. Kulttuurin opetussisällöissä otetaan huomioon sekä **perinteinen ja nykyinen saamelaiskulttuuri**. Materiaalien tulee **tukea, säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja -kieltä**.

Oppimateriaalien valmistamisen perustana ovat **opetussuunnitelmat**. Parhailaan ollaan uudistamassa opetussuunnitelmien perusteita, jotka otetaan käyttöön syksyllä 2016. Opetussuunnitelmien perusteisiin pyritään saamaan saamen kielen- ja kulttuurin opetuksen kannalta tärkeitä sisältökokoituksia. Kuntien ja koulujen saamenkielen- ja kulttuurin uusia opetussuunnitelmia laadittaessa pyritään yhteistyössä kuntien kanssa päivittämään ja kehittämään saamenkielen- ja kulttuurin opetussisältöjä uudistettujen perusopetussuunnitelmien mukaisesti.

Taloudellisten ja henkilöresurssien vähäisyyden vuoksi valtaosa nykyisistä **materiaaleista on suomenkielisiä oppimateriaaleista käännettyjä materiaaleja**. Tavoitteena on lisätä omaa materiaalitytuotantoa ja ajan myötä luopua käännettyjen materiaalien valmistamisesta. Erityistä huomiota kiinnitetään käänntöyön yhteydessä **kielenhuoltoon ja terminologiatyöhön**. Tavoitteena on saada palkattua **kutakin saamen kieltä varten yksi kielityöntekijä** materiaalien kielenhuolto- ja terminologiatyöhön. Materiaalien kielenhuoltoon ja terminologiatyöhön pyritään saamaan lisäresursseja yhteispohjoismaisen kielikeskushankkeen kautta. Inarin- ja koltansaamen kielten kielenhuolto voi tapahtua ainakin osittain materiaalityön ohessa. Kielenhuolto- ja terminologiatyössä tehdään yhteistyötä kielitoimiston ja myös Giellagas- instituutin kanssa.

Koulutus- ja oppimateriaalitytoimisto/ Skuvlen- ja oahppamateriaalityladoaimmahat/
Škovlim- ja oppimateriaalitytoimittah/ Škooultös- da vuá'pstemaauñskoontár/
Office on Education and Instruction Material
Kulttuurikeskus Sajos
FIN-99870 Aanaar/ Anár/ Inari
www.samediggi.fi

Tel. +358 (0)10 839 3100
Fax. +358 (0)10 839 3130
ovdanamma.sohkanamma@samediggi.fi
etunimi.sukunimi@samediggi.fi

Materiaaleja valmistetaan pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä. Tavoitteena on kattaa kaikkien koulutusasteiden saamen kielten opetuksen materiaalityöt. Varsinkin koltansaamen kielen osalta on ollut vaikeuksia löytää henkilöitä, joilla olisi riittävän hyvä koltansaamen kirjallinen taito. Tavoitteena onkin kehittää koltansaamen kirjallista osaamista ja löytää lisätyöntekijöitä materiaalien valmistamistyöhön. **Palkataan vähintään yksi pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielinen materiaalityöntekijä.**

Tuotetaan äidinkielen ja äidinkielen opetuksen materiaaleja sekä saamen vieraan kielen materiaaleja. Materiaaleja tuotetaan alkuopetuksesta aina lukioasteen ja ammatillista koulutuksen tarpeita varten. Mahdollisuuksien mukaan valmistetaan myös aikuiskoulutuksen materiaaleja. Materiaalien valmistamisessa otetaan huomioon opetuksen tarpeet, henkilöresurssit ja muut erityiset syyt, jotka tekevät jonkin tietyn materiaalin valmistamisen kiireelliseksi tai ajankohtaiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään etäopetuksen materiaalien kehittämiseen. Pyritään myös seuraamaan muiden digitaalisten materiaalien kuten esim. digikirjojen kehitystä ja tuottamaan tällaisia materiaaleja. Resurssien mukaan pyritään tuottamaan myös erilaisia opetuspelejä ja -ohjelmia ja muuta saamenkielen opetusta ja oppimisympäristöä tukevaa oheismateriaalia. Saamenkielisen kirjallisuuden julkaisemista äidinkielen opetuksen materiaaleina tuetaan rahoittamalla saamenkielisten lasten- ja nuorten kirjallisuutta ja myös kääntämällä nuorten kirjallisuuden (kansainvälisiä) klassikoita ja nobelkirjallisuutta. Valmistetaan 'duodjin' materiaaleja alakouluasteelle.

Oppimateriaalien valmistamisessa tärkeänä tavoitteena on säilyttää saamen kieli ja -kulttuuri elävänä ja rikkaana tuleville sukupolville. Materiaalien terminologian ja kielen avulla lapset saavat välineitä oman kieltensä ylläpitämiseen ja kehittämiseen nyky-yhteiskunnassa. Kehittyvä saamelaisyhteisö tarvitsee mahdollisimman rikkaan ja lujan perustan kielelliselle kehitykselle. "Kielimestareiden" kielen ja käsitteiden osaamisen digitaalinen tallentaminen ja tarjoaminen opetuksen käyttöön onkin hyvin tärkeää saamen kielen ja kulttuurin opetuksen välineinä. Kielen ja kulttuurin tallentamisessa tehdään yhteistyötä Sámiradion, Siidan Giellagas-instituutin ja muiden vastaavien toimijoiden kanssa. Tavoitteena on myös saada vanhat arkistonauhat digitaalimuodossa saamelaisopetuksen käyttöön.

Oppimateriaalien valmistamisessa kiinnitetään erityistä huomiota pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielisten perusopetuksen ja lukion äidinkielen oppimateriaalien tuottamiseen. Perusopetuksen ja lukion lukuaineiden materiaaleja käännetään ja sovitetaan saamen kielille. Saamen kielen (saame vieraana kielenä) materiaaleja valmistetaan perusopetuksen ja lukion tarpeisiin kaikilla saamen kielillä. Myös etäopetusta varten tuotetaan oppimateriaaleja eri oppiaineita varten opetuksen tarpeiden mukaisesti. Duodjin opetusmateriaaleja valmistetaan alakouluasteelle ja aikuiskoulutusasteelle.

Yksityiskohtainen esitys eri oppiaineita ja luokka-asteita varten valmistettavista materiaaleista on liitessä 1.

Käsitelty ja hyväksytty Saamelaiskäräjien kokouksessa 21.3.2013

Vuodokooppahus (DSG) Perusopetus (PS)

Ovđaskuvvlla materiála
-iesráhkaduuvvon materiála / itselehdyt mat. (bergooavku/työryhmä)

Eatnigiela/Áidinkieili:

2. lk odáepmi/ uudistaminen
3. odáepmi / uudistaminen
7. - 9. lk materiaalit

Lohkanmateriála/lukemistomateriaali

-maidái jorgalemiin heivolaš girjiid/ myös káánámáttiá sopvía kirjoja

Sámegiela vieris gielian / saame vieraaia kieliená

- 2 - 4 lk girjerádu / kirjesarja
- 5 - 6 lk lassehárj-rijtnab / isáh.-+áánnitteat (Oainnus 5,6)
7. - 9lk. materiálah/materiaalit

Oskkoidat / Uskonto

Oskkodairádu odáepmi- oahppoplánaid odastus:

- 1 - 4 odá girji/ uusi kirja (*oahppoplánaodastus/ ops uudistus)
7. - 9. hárijehusat / harjoitukset (*oahppoplánaodastus/ ops uudistus)
- eallinoaidnu / elämäntutkimus (oahppoplánaodastus/ ops uudistus)

Matematihka / Matematiikka

- iskosat, oahpoháedji girjiit, lassegihppagat, neahhtia, heajos...

- 7 - 9lk. 1 oassi nohkan / 1 osa loppunut (*oahppoplánaodastus/ ops uudistus)

Fy-Ke

7. - 9.lk materiálat / materiaalit (**dárbbu mieidat/ tarpeen mukaan**)

Birasoahtpa / Ympäristöoppi

- sámehirasii guoski materiálat ráhkadeapmi/ sámehirasii guoski materiálat ráhkadeapmi/ saamelaisympäristöön sopivien materiaalien valmistaminen

7. - 8.BI lk dárbu odáit / larve uudistaa (*oahppoplánaodastus/ ops uudistus)
7. - 9. GE odadan dárbu/ larve uudistaa (*oahppoplánaodastus/ ops uudistus)

Eanglasgiella / Englanti

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida

Ruotagiella/ Ruotsi

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida

Historjá-Servodat / Historia - yhteiskuntatieto

jorgelusa/káánnokset: Áigemátki mállimmi historjái /

Áigemátki Suoma historjái (*oahppoplánaodastus/ ops uudistus)

7. - 9.lk Horizonta (*oahppoplánaodastus/ ops uudistus)

-sámi servodaga girji / saamelaisyhteisöä

-sámi servodaga girji / saamelaisyhteisöä kásiitelevá materiáli (Kati Eriksen, **neahhtiamatenálan/ netimateriálan**)

Oahppi rávven/ OPO

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida

Duodji/ Käsitö

- ráhkaduuvvo vuolleskuvvlla duoji materiála / valmistetaan alakoulun duodjin materiaalit

Vuodumáttáttás (ASG) Perusopetus (IS)

Ovđaskuvvlla materiála/ Esikoulun materiaali
-iesráhkaduuvvon materiála / itselehdyt materiálat/ jieš rahtum materiáaliit

Eenikiela/ Áidinkieili

- Aabis
2. lk eenikielá
3. lk eenikielá
4. luoká eenikielá
5. luoká eenikielá
6. luoká eenikielá

Sámikielá nubben kielán/ Inarinsaame vieraaia kieliená

4 - 6 lk ráidu/sarja

7 lk

8 - 9 lk

Pirásopá, Biologia ja Eennámáttá/ Ympäristöoppi, biologia, maantieto

7 lk biologia ja eennámáttá / biologia ja maantieto

8 - 9 lk. biologia ja eennámáttá / biologia ja maantieto

Oskkoidat/ Uskonto

* 1-6 uđadem/ uudistus (**máttáttásvuđavámij uđadem**)

* 7 - 9 lk. táárbu mieid / tarpeen mukaan

Historjá/ Historia

* 5-6 lk

* 7 - 9 lk táárbu mieid/ tarpeen mukaan

Eres amáseh/ Muut aineet

- máttáttástie ja táárbu mieid/ opetustáhtteen ja tarpeen mukaan

Tveji

- **rahtoo** vyeliskoová tveji materiáli / valmistetaan alakoulun duodjin materiaali

Vuodmáttáttás (NSG) Perusopetus (KS)

Ovđaskuvvlla materiála
-iesráhkaduuvvon materiála / itselehdyt mat.

Jie, nikielá/ Áidinkieili

Áppes odásmáhtim/ Áapinen uudistaminen

* 2 - 6 lk

Ympäristöoppi

* 1 - 6 lk

Vee res kiđil/ Vieraana kieliená:

2 - 6 lk. materiálat / materiaalit

Jee res materiála/ Muut oppialneet

Oskkoidat / Uskonto 1 - 6

Kollepant / Kultapania

Lávlagit/ Lavukirja

Tveji

- valmistetaan alakoulun tveji -materiaali

AV-materiaali

- lyhytfilmit (kalastus, rikostus, ...)

- kertomusnauhat, kuuntelu-keskustelutehtäviä

- Neelii máá'ik/ Peukaloisen retket

- e-girji Toivo West materiaalin kääntäminen kotiansi

Vuoddoohpahuš (DSC) Perusopetus (PS)

Govvidandáidul/ Kuvaamataito:

- ii vuoruhuvvo/ ei priorisoida

Musiikka / Musiikki

- 1 - 2 ik musikkigiiri (Nuoktat ja sánit Heavdni- ja Juhca julla CD:aide)
- 3 - ... bargojavku plánet ja ráhkadit materiála
- Juoigangiiri: gaskani/ kesken

Ruovttudoaillu / Kohtalouš

- ii vuoruhuvvo / ei priorisoida
- doahpagat ja sánit / kásiiteet ja sanastot

Dearvasvuodadieliehtu / Terveystieto

- ii dárbu odádit / ei tarvettá uudistat
- terminokogia

Lihkadeanmi / Liikunta

- doahpagat / kásiiteet

AV-ja eará materiálat / AV-ja muut mat.

- mánaid filmmat / lasten filmit
- dihtorspealut-programmat / peili-ja ohjelmat
- *Nils Holgersson fibmaráidu davvi- ja nuortalašgilli./
- *Nils Holgersson filmisarija pohjois-ja inarinsaameksi.
- * filmmaid digitaliseren/ filmmaid digitalisoitit

Lopahat (DSG) Lukio (PS)	Luvvátah (ASG) Lukio (IS)	Loohtijiskooil (NSG) Lukio (KS)	Ámmáttaš skuvlejuvumi (SOG) Ammatilinen koulutus
Eenikielá / Áidinkieli	Nubben kielán / Vieras kiel	vieniš giela materiálat / vieraan kielen materiaalit	Eanigiella / Áidinkieli
Eanigiella gursamateriála 2 - 9	B2-luvvátáh (ovttas 8-9)	Eenikielá materiaalih	- logehaga/ ámmátlaš skuvlejuumi materiálat / lukio-ammattilinen k.
Studeantacálosat -grijjáš Grijjášvuohita			- gielladuktosmateriálat / kielitukintomateriaalit
Nubbin/ Bx giellain:			- sátnelstut / sanastot
Cealkke dearvvuoideid 5 - 8			- virtuaalmateriálat gáiddosa, várás / virtuaalim. etäopetusta varten
Eaná, oahpoávdnasaat/ Muut aineet:			- virtuaalmateriálat (omd. e-skuvia) / virtuaalimateriaalit (esim. e-skuvia)
Biologija 2 (báikkolaš gursaset) / Biologia (pakolliset kurssit)			- oahpaheaddiid iežas materiálat / opettajien omat materiaalit
Geografija 2 / Maantieta 2			- dálá neahttamal. ávkkástiellan / nykysten nettimat. hyödyntäminen
Sámehistorjá - materiála / Saamen historia			- gielladuktos ráhkkanahiti mat. / kielitukintoon valmistavat mat.
Servodáidiehtu 2 / Yhteiskuntatieto 2			- sátnelstut ámmátlaš skuvle / ammatilisen koulutuksen sanastot
Oskikolat 3 / Uskonto 3			- videot (omd. sogsakk mediainlinja ráhkadvieži ...)
Dearvvuoidelehtu 1 / Tenveysieto 1			- guidalamarjehusat váilot Cealkke dearvvuoideid -ráiddus
Psykologija 1 / Psykologija 1			
Filosofija 1 / Filosofia 1			
Oahppi rávven 1 / Opillaan ohjaus 1			
Fintolašvuohita 1 / Yrittäjyys 1			
Fysshikka 1 / Fysiikka 1			
Kemija 1 / Kemia 1			
Riikkaidgaskasašvuohita / Kansainvälisyys			
Eallinoahdu / Elämäntutkimus			
Matematiikka / Matematiikka			
Diehtotekniikka 3 / Tietotekniikka 3			
Musihikka / Musiikki			
Lihkedeapmi / Liikunta			
Govvicanáidáda / Kuvataide			
Eangelasgiella / Englanti			
Ruotagiella / Ruotsi			
Ruossagiella / Venäjä			
Terminologijaistut materiálat / Terminologialistat materiálat			